

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ: ФІНАНСОВО-ОБЛІКОВІ ТА ПРАВОВІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМЦІВ

COMPENSATION FOR LOSSES: FINANCIAL-ACCOUNTING AND LEGAL STRATEGIES FOR UKRAINIAN ENTREPRENEURS

У статті розглянуто питання відшкодування збитків внаслідок військових дії та проаналізовано наявність існуючих правових механізмів компенсації при відновленні діяльності та підтримці економічної, фінансової та соціальної стабільності. Визначені проблеми щодо створення дієвого механізму нової правової бази, документування збитків та алгоритму подання заяв як до державних органів влади так і для міжнародних організацій. Підприємці самостійно повинні фіксувати пошкодження, збирати докази та звертатися до органів влади для реєстрації збитків. Важливим є врахування досвіду інших країн у відшкодуванні збитків та створення ефективного механізму відшкодування збитків та зміцнення довіри до державних інститутів. Формування нової правової бази для фіксації та доказування завданих збитків є необхідним кроком у забезпеченні прав підприємців.

Ключові слова: збитки, відшкодування збитків, документування фактів, фіксація доказів, інвентаризація.

The article examines the issue of compensation for damages resulting from military actions and analyzes the existing legal mechanisms for compensation aimed at restoring activities and maintaining social stability. It identifies the challenges related to establishing an effective mechanism, creating a new legal framework, documenting damages, and developing a procedure for submitting claims both to government authorities and international organizations. Entrepreneurs must independently document damages, gather evidence, and approach authorities to register their losses. It is important to consider the experience of other countries in compensating damages and to create an effective compensation mechanism that strengthens trust in public institutions. Developing a new legal framework for recording and substantiating damages is a necessary step in safeguarding entrepreneurs' rights. This contributes to the development of a fair compensation mechanism and bolsters trust in government institutions. Documenting such incidents should be carried out as promptly as possible, as timely recording can be a crucial element in the legal protection of affected parties. It is essential for entrepreneurs and citizens to know what steps to take to gather evidence and prepare relevant claims. This may include photographs of damaged property, witness statements, or other documents that can confirm the extent and nature of the damage. It is recommended to gather the most accurate information possible about the date and circumstances under which the damage to property occurred. It is important to take a variety of photos and videos of the damaged or destroyed object (such as buildings, structures, warehouses, vehicles), including panoramic shots with geographic location tagging. Additionally, information from open sources, including the Internet and social media, should be collected. It is essential to preserve these materials in their original quality, retaining all file names on a separate storage device. Written statements from witnesses of the destruction or damage, if available, should also be preserved.

Keywords: damages, damage compensation, documentation of facts, evidence recording, inventory.

УДК 341.1/8:338.14:355

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct81-20>

Шепель І.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва,
обліку та фінансів,
Херсонський державний
аграрно-економічний університет

Shapel Inesa

Kherson State
Agrarian and Economic University

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли Україна продовжує стикатися з наслідками агресії, питання відшкодування збитків, завданих військовими діями, стає особливо важливим. Війна має руйнівний вплив на економіку, інфраструктуру та життя звичайних громадян, що робить тему відшкодування збитків актуальною не лише для підприємців, але й для суспільства в цілому. Військові дії призводять до масштабних втрат у бізнесі, включаючи знищення майна, обладнання та товарів. Наявність правових механізмів для компенсації цих збитків є критично важливою для відновлення підприємств та стабільності економіки. Тому формування нової правової бази для фіксації та доказування завданих збитків є необхідним кроком у забезпеченні прав підприємців. Це сприяє розвитку справедливого механізму відшкодування та зміцнює довіру до державних інститутів.

Такою відшкодування збитків має важливе значення для підтримки соціальної стабільності. Повернення підприємств до нормальної

діяльності допомагає зберегти робочі місця і забезпечити засоби до існування для багатьох людей. Тому доцільно розробити дієвий документально обґрунтований механізм відшкодування збитків в контексті відновлення країни після завершення конфлікту. Це сприятиме не лише економічному відновленню, а й зміцненню громадянської активності та соціальної згуртованості. Крім цього докладно слід враховувати досвід інших країн, які пережили військові конфлікти, може бути корисним для України. Розуміння міжнародних практик у відшкодуванні збитків може допомогти в адаптації місцевого законодавства та механізмів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В аналітичній доповіді колективів львівських авторів (І.М. Городиський, М.В. Бем, С. Р. Косаревич, С.О. Верланов, Н.В. Василечко, А.А. Слюсар) стверджують що, одне із найскладніших і найважливіших завдань у правовому, обліковому, політичному та економічному аспектах – це забезпечити відшкодування збитків. Передовсім це своєрідний

стрес-тест для міжнародної спільноти на дієвість чинних досі міжнародно-правових інструментів [1]. Загальний принцип відшкодування збитків закріплено у Цивільному кодексі України: у ст.ст. 22, 1166 – щодо майнової шкоди та у ст.ст. 23, 1167 – щодо моральної шкоди [2]. Капліна О. В. стверджує «за підрахунками Київського інституту економіки станом на січень 2024 р. уточнена загальна сума прямих збитків економіки України від пошкодження та руйнування житлових і нежитлових будівель та інфраструктури складає 155 млрд дол. США. Слід підкреслити, що ця цифра відображає повне руйнування відповідних об'єктів» [3].

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка ефективної системи відшкодування збитків, завданих українським підприємцям внаслідок військових дій, шляхом аналізу існуючих правових механізмів компенсації та створення нової правової бази для документування фактів збитків. Дослідження також спрямоване на виявлення кращих практик міжнародного досвіду у відшкодуванні збитків, що сприятиме формуванню прозорого та дієвого алгоритму для подання заяв на компенсацію, з метою підтримки соціальної стабільності та економічного відновлення України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Російська федерація здійснює обстріли мирних міст України, що створює серйозні загрози для життя та здоров'я громадян, а також призводить до руйнування будівель і споруд. Ці агресивні дії не лише завдають шкоди інфраструктурі, але й суттєво впливають на економічну ситуацію в країні. Для підприємців такі непередбачувані обставини можуть закінчитися повним знищенням бізнесу

або значними втратами, такими як пошкодження товарів і обладнання, а також економічні збитки через невиконання зобов'язань контрагентами. В умовах, коли бізнеси змушені адаптуватися до нових реалій, важливо мати чітку правову основу для відшкодування збитків. Наразі в Україні розробляється нова правова база для фіксації та доказування завданих збитків. Це стане ключовим елементом у відновленні підприємств після закінчення конфлікту та допоможе бізнесам повернутися до стабільної діяльності.

Збитки, які можуть зазнати підприємства, можуть включати: прямі матеріальні збитки, пов'язані з втратою чи пошкодженням майна через воєнні дії; невиконання умов господарських договорів, що призводить до фінансових втрат; втрати, що виникають через упущену вигоду, коли підприємства не можуть реалізувати свою продукцію або послуги внаслідок обстрілів та нестабільності [4]. Відзначаючи ці аспекти, важливо також зазначити, що підприємці можуть звертатися до правових інститутів для захисту своїх прав і відшкодування збитків, що підкреслює необхідність належної правової підтримки в умовах воєнного конфлікту.

Нами в таблиці 1 розроблено покроковий механізм документування фактів при пошкодженні майна внаслідок військових дій.

Наразі ще не затверджено остаточну процедуру, за якою буде здійснюватися відшкодування та компенсація громадянам, чиє майно було пошкоджено або знищено. Однак, незалежно від того, якою буде затверджена процедура відшкодування завданих збитків або компенсацій, критично важливо зафіксувати факт ушкодження або

Таблиця 1

Покроковий механізм документування фактів при пошкодженні майна внаслідок військових дій

Етап	Механізм збору інформації	Характеристика
1. Фіксація факту руйнування (знищення) майна	Збір інформації фото, відеозаписи свідків з їх координатами, бажано не менше двох.	До кожного фото- та відеофайлу бажано додати текстовий опис, який містить коротку інформацію про зміст і обставини зйомки.
2. Звернення до органів державної влади для реєстрації фактів руйнування (знищення) майна	Звернення до поліції ДСНС та отримати відповідний акт, який засвідчує факт пожежі, або руйнувань.	Звернення здійснювати через телефон, з представленням та обґрунтуванням звернень, фіксації та отримання відповідного акту у визначений строк, що буде виправдовуючи документом в судових справах.
3. Створення комісії на підприємстві для розрахунку збитків	Звернення до працівників облікової служби, про підтвердження фактів придбання ТМЦ, основних засобів, запасів	На підставі договорів купівлі-продажу, накладних, інвентарних карток визначення об'єктів пошкодженого майна та їх вартості
4. Визначення розміру збитків	Складання інвентаризаційної описи, підпис всіх членів комісії	Складання порівняльної відомості та розрахунок збитків
5. Подання заяви щодо компенсації (адресної допомоги) за обраним способом	1. Звернення до військово-цивільної адміністрації за місцем розташування зруйнованого чи пошкодженого майна 2. Звернення до міжнародних судових органів	Здійснити можливо за одним з методів: 1) самостійно через Портал Дія; 2) через адміністратора центру надання адміністративних послуг або нотаріуса.

Джерело: складено автором на основі [5; 6]

знищення майна. Це дозволить не лише підтвердити правомірність вимог, але й забезпечити можливість подальшого отримання компенсації в разі, якщо процедура буде визначена.

Документування таких фактів має відбуватися у найкоротші терміни, оскільки своєчасна фіксація може стати важливим елементом у процесі правового захисту постраждалих осіб. Важливо, щоб підприємці та громадяни знали, які кроки слід вжити для збору доказів і оформлення відповідних заяв. Це може включати фотографії пошкодженого майна, свідчення очевидців або інші документи, які можуть підтвердити розмір і характер збитків. Рекомендується зібрати максимально точні відомості про дату та обставини, за яких було завдано шкоди майну. Важливо зробити різноформатні фото- та відеозаписи ушкодженого або зруйнованого об'єкта (наприклад, будівель, споруд, складу, автомобіля), зокрема панорамні знімки з географічною прив'язкою до місцевості. Також слід зібрати інформацію з відкритих джерел, включаючи Інтернет та соціальні мережі. Слід враховувати, що потрібно зберігати їх в оригінальній якості, зі всіма назвами файлів на окремому носії. Також рекомендуємо зберігати письмові пояснення від свідків руйнування або пошкодження майна, якщо такі є. За можливості, бажано записати їхні свідчення на диктофон (за умови отримання попередньої згоди) і зберегти їхні контактні дані для подальшого зв'язку.

Фотографувати та знімати відео необхідно не лише з фокусом на окремі деталі (показуючи внутрішні пошкодження, деталі руйнування чи знищення), але й із урахуванням місцевості. Варто зафіксувати оточення: ландшафт, прилеглі споруди, дорожні знаки, характерні об'єкти, що допоможуть ідентифікувати місце події. Важливо зберігати фото- та відеоматеріали в їхньому первісному, необробленому вигляді – це забезпечить точність і достовірність матеріалів, що можуть слугувати доказами.

На підприємстві наказом керівника, доцільно створити комісію, яка буде перевіряти первинні документи (накладні), про підтвердження фактів придбання товарно-матеріальних цінностей, інвентарні картки для пошкодженого або зруйнованого майна, включаючи договори купівлі-продажу, підтвердження права власності (свідоцтво про право власності). Рекомендуємо заздалегідь зробити електронні скан-копії цих документів, що підтверджують право власності, і зберігати оригінали у спеціально підготовленому комплекті документів для екстрених випадків.

Як додаткові докази пошкодження чи знищення майна можуть використовуватися записи з камер відеоспостереження або відеореєстраторів. У разі доступності таких матеріалів, важливо заздалегідь отримати копії відповідних записів. Також, якщо є

фотографії чи відеозаписи, які відображають стан майна до його пошкодження або знищення, ці матеріали слід додати до справи як докази первісного стану об'єкта. Це може допомогти більш точно відтворити обставини події й підтвердити ступінь завданих збитків.

У разі виявлення факту знищення майна підприємство повинно провести інвентаризацію, яка виконується комісією для забезпечення точності даних бухгалтерського обліку та звітності, а також для підтвердження наявності й стану активів, їх відповідності критеріям визнання та оцінки. Під час процесу фіксується відсутність або пошкодження активів, а також підтверджується невідповідність їх критеріям визнання активами [7].

Інвентаризацію можна проводити лише за умови фізичного доступу до активів і відповідних місць їхнього розташування. Якщо доступ до активів можливий, інвентаризація повинна бути здійснена в день виявлення пошкоджень у обсязі, визначеному керівником підприємства. У разі обмеженого доступу до об'єктів підприємство може провести інвентаризацію після відновлення доступу, зафіксувавши всі відповідні обставини й терміни у документах.

Для збору даних про пошкоджене або зруйноване нерухоме майно можуть застосовуватися засоби дистанційного зондування Землі, зокрема космічна зйомка. Використання таких технологій дозволяє отримувати об'єктивну інформацію про масштаби та характер ушкоджень, що може бути особливо корисним у випадках обмеженого доступу до місцевості. Космічні знімки дають можливість проводити моніторинг у реальному часі, фіксувати зміни на території та зберігати інформацію для подальшого аналізу. Це може слугувати додатковим доказом при оцінці збитків і стане в пригоді для підтвердження пошкоджень у правових процесах чи під час оформлення компенсації.

З метою ініціювання кримінального провадження за фактом знищення майна рекомендується подати відповідну заяву до поліції. Зауважте, що заяву можна подати онлайн, скориставшись електронним цифровим підписом (КЕП), що дозволяє спростити процес і заощадити час, звернувшись до правоохоронних органів через офіційний сайт або відповідний додаток.

Ще одним інтернет-ресурсом, за допомогою якого можна документувати та збирати докази щодо наслідків військових дій, є вебсторінка «Росія заплатить» (<https://kse.ua/ua/russia-will-pay/>). На цьому сайті можна зберігати інформацію про зруйноване чи пошкоджене майно та зафіксовані матеріальні збитки. Дані, зібрані на платформі, допомагають оцінити масштаби збитків, завданих Україні та її громадянам внаслідок агресії. Вказані свідчення мають на меті сприяти визначенню обсягу завданої шкоди та залученню

відповідальних до компенсації збитків, спричинених війною [8].

Комісія з питань компенсації має розглянути заяву про відшкодування за знищений об'єкт нерухомого майна протягом 30 календарних днів від дати її подання. За необхідності, строк розгляду може бути подовжено ще на 30 днів, якщо об'єкт нерухомості знаходиться на території громади, розташованій в зоні бойових дій, тимчасової окупації, блокування або оточення. Перелік таких територій затверджується центральним органом виконавчої влади, що відповідає за реалізацію державної політики щодо тимчасово окупованих територій. Це подовження строку сприяє ретельнішому розгляду документів у складних умовах, пов'язаних із зоною воєнного конфлікту.

Також можливо подати заяву до Міжнародного Реєстру збитків <https://diia.gov.ua/services/RD4U>. Щоб подати заяву до Міжнародного Реєстру збитків через платформу «Дія», виконайте наступні кроки, які узагальнені в табл. 2.

Процес подання заяви лише забезпечує внесення вашої інформації до Міжнародного Реєстру збитків для подальшої компенсації, коли буде реалізовано механізм виплат.

Дуже важливим є документування фактів втрати та пошкодження посівів внаслідок війни. Але слід створити комісію з трьох осіб, з обов'язковим включенням головного агронома та представника облікової служби з визначення розміру збитків. Складати Акт про загибель посівів, з вказанням всіх фактів та подій (кадастрові номери ділянок, фотознімки знищених посівів). Їх слід класифікувати як надзвичайні обставини, з включенням у бухгалтерському обліку витрат на рахунок 977 «Інші витрати діяльності». Суму визнаних збитків від списання знищених активів рекомендуємо відобразити на забалансовому рахунок 072 «Невідшкодовані недостачі та втрати від псування цінностей» [10].

Через війну значна кількість підприємств аграрної сфери, критичної інфраструктури та українців втратили свої транспортні засоби, що стало серйозним ударом по їхньому фінансовому становищу. Наразі в чинному законодавстві компенсація за знищені або пошкоджені автомобілі не передбачена, проте ситуація може змінитися. Тому варто завчасно зафіксувати пошкодження або втрату транспортного засобу. Для цього рекомендується створити комісію на підприємстві, підготувати пакет документів та :

- 1) зробити фото- або відеофіксацію транспортного засобу, яка відображає всі пошкодження;
 - 2) зібрати письмові свідчення щонайменше двох очевидців події, які можуть підтвердити обставини;
 - 3) зберегти посилення або копії новин і публікацій у ЗМІ, що повідомляють про відповідний інцидент;
 - 4) звернутися до правоохоронних органів, зокрема, за номером 102 (поліція), для повідомлення про вчинення кримінального порушення або подавши заяву для фіксації факту пошкодження майна;
 - 5) вжити заходів для визначення розміру збитків, наприклад: самостійно замовити автотоварознавчу експертизу; зберегти квитанції, чеки, акти виконаних робіт, інші документи щодо витрат, яких зазнав власник; наполягати на проведенні автотоварознавчої експертизи у межах кримінального провадження за рахунок державного бюджету.
- Ці дії допоможуть підготуватися до можливого впровадження компенсаційної програми, а також захистити права власників постраждалих автомобілів, зібравши необхідні докази для підтвердження обставин втрати. Стягнути завдану шкоду в судовому порядку теж проблематично: можливо отримати позитивне судове рішення, проте його реальне виконання – пекуча справа. А втім, не втрачаймо надії! Існує зареєстрований

Таблиця 2

Покроковий механізм подання Заяви до Міжнародного Реєстру збитків через платформу «Дія»

Етапи подання	Характеристика та рекомендації
1. Перейдіть на сайт «Дія»	Зайдіть на офіційний вебсайт Дія та знайдіть розділ, присвячений Міжнародному Реєстру збитків
2. Авторизуйтеся	Для доступу до послуг необхідно авторизуватися, використовуючи електронний цифровий підпис (ЕЦП) або BankID, щоб підтвердити вашу особу
3. Заповніть заяву	Вкажіть інформацію про знищене чи пошкоджене майно, опис завданих збитків, а також обставини, за яких були нанесені збитки. Будьте максимально точними, включаючи всі деталі, що стосуються місця, часу та характеру збитків
4. Додайте докази	Додайте необхідні фотоматеріали, відеозаписи, копії документів, що підтверджують право власності, та інші докази, які підтверджують завдані збитки
5. Підтвердьте подання	Після заповнення заяви та завантаження всіх необхідних документів перевірте правильність даних та подайте заяву
6. Отримайте підтвердження	Після успішного подання ви отримаєте підтвердження про реєстрацію вашої заяви та унікальний номер, за яким можна відстежувати її статус

Джерело: складено автором на основі [9]

законопроект №11147, який визначає засади надання державою компенсації за пошкодження та знищення автомобілів внаслідок війни [11]. Слідкуймо за змінами в законодавстві та сподіваймося на краще!

Висновки. Важливо розробити обліково-правову базу, яка б регламентувала процес документування і компенсації збитків, по створенню алгоритмів для подання заяв до державних органів і міжнародних організацій, що спростить процедури для підприємців. Створення дієвого покрокового механізму документування допоможе забезпечити точність і повноту інформації, що надається для відшкодування збитків. При цьому процес подання заяв про відшкодування за знищене або пошкоджене майно має бути прозорим і зрозумілим. Важливо забезпечити можливість отримання компенсації через наявність документально підтверджених доказів. Відшкодування збитків – це не лише питання фінансового відшкодування, але й важливий фактор для економічного відновлення країни. Справедливе відшкодування допоможе зміцнити довіру до державних інститутів і підтримати соціальну стабільність. А підприємцям варто стежити за змінами в законодавстві, які можуть вплинути на механізми компенсації, і активно використовувати нові можливості для захисту своїх прав. Таким чином, реалізація цих стратегій сприятиме не лише відшкодуванню збитків, але й комплексному відновленню економіки України після завершення військових дій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Відшкодування для України: моделі, перспективи, виклики. Аналітична доповідь / І.М. Гордиський, М.В. Бем, С. Р. Косаревич, С. О. Верланов, Н. В. Василечко, А. А. Слюсар. Львів: Центр Дністрянського, 2023. 103 с. URL: https://dc.org.ua/uploads/material/war_reparations.pdf (дата звернення 01.11.2024).
2. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n5637> (дата звернення 01.11.2024).
3. Капліна О. В. Відшкодування шкоди, завданої громадянину внаслідок збройної агресії: кримінальний процесуальний аспект. *Проблематика документального оформлення, визначення шкоди та відшкодування збитків, завданих Україні та її громадянам внаслідок збройної агресії Російської Федерації* : тези наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 червня 2022 р.). Харків: НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2022. С. 12–17. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/19676> (дата звернення 28.10.2024).
4. Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у

провадженні господарської діяльності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text> (дата звернення 01.11.2024).

5. Узагальнена консультація: щодо знищеного майна та втрачених документів підприємства через військові дії. URL: <https://avm-ua.org/uk/post/uzagalnena-konsultacia-sodo-znisenogo-majna-ta-vtracenih-dokumentiv-pidприємства-cerez-vijskovi-dii> (дата звернення 03.11.2024).

6. Про затвердження Порядку обліку пожеж та їх наслідків. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 р. N 2030. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2030-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення 02.11.2024).

7. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Мінфіну від 02.09.2014 № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 02.11.2024).

8. Росія заплатить. Проект зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні втрати України від війни з Росією. URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/> (дата звернення 04.11.2024).

9. Подати заяву до Реєстру збитків для України тепер можна через веб-портал «Дія». URL: <https://rd4u.coe.int/uk/-/submission-of-claims-to-the-register-of-damage-for-ukraine-now-possible-via-the-diia-web-portal> (дата звернення 02.11.2024).

10. Знищення посівів через війну. Нюанси оподаткування та облік списання. URL: <https://sys2biz.com.ua/news/znyshhenno-posivy-cherez-vijnu-nyuansy-opodatkovannya-ta-oblik-spyssannya/> (дата звернення 01.11.2024).

11. Проект Закону про компенсацію за пошкодження та знищення автомобільних транспортних засобів внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації проти України. № 11147. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43943> (дата звернення 03.11.2024).

REFERENCES:

1. Horodyskyi I.M., Bem M.V., Kosarevych S.R., Verlanov S.O., Vasylechko N.V., Sliusar A. A. (2023) Vidshkoduvannia dlia Ukrainy: modeli, perspektyvy, vyklyky. Analitichna dopovid [Compensation for Ukraine: Models, Prospects, Challenges. Analytical Report]. Lviv: Tsentr Dnistrianskoho, 103 p. Available at: https://dc.org.ua/uploads/material/war_reparations.pdf (accessed November 01, 2024).
2. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n5637> (accessed November 01, 2024).
3. Kaplina O. V.(2022) Vidshkoduvannia shkody, zavdanoi hromadianynovi vnaslidok zbroinoi ahresii: kryminalnyi protsesualnyi aspekt [Compensation for Damage Caused to a Citizen as a Result of Armed Aggression: The Criminal Procedural Aspect]. *Problematyka dokumentalnoho oformlennia, vyznachennia shkody ta vidshkoduvannia zbytkiv, zavdanykh Ukraini ta yii hromadianam vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii* : tezy nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, June 22, 2022). Kharkiv: NluU imeni Yaroslava Mudroho,

pp. 12–17. Available at: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/19676> (accessed October 28, 2024).

4. Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia shkody ta obsiahu zbytkiv, zavdanykh pidpriumstvam, ustanovam ta orhanizatsiiam usikh form vlasnosti vnaslidok znyshchennia ta poshkodzhennia yikh maina u zviazku iz zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii, a takozh upushchenoi vyhody vid nemozhlyvosti chy pereshkod u provadzhenni hospodarskoi diialnosti [On Approval of the Methodology for Determining Damage and the Scope of Losses Caused to Enterprises, Institutions, and Organizations of All Forms of Ownership Due to the Destruction and Damage of Their Property in Connection with the Armed Aggression of the Russian Federation, as well as Lost Profits Due to the Impossibility or Obstacles in Conducting Business Activities]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text> (accessed November 01, 2024).

5. Uzagalnena konsultatsiia: shchodo znyshchenoho maina ta vtrachenikh dokumentiv pidpriumstva cherez viiskovi dii [General Consultation: On Destroyed Property and Lost Documents of an Enterprise Due to Military Actions]. Available at: <https://avm-ua.org/uk/post/uzagalnena-konsultacia-sodo-znisenogo-majnata-vtracenih-dokumentiv-pidpriumstva-cerez-vijskovi-dii> (accessed November 03, 2024).

6. Pro zatverdzhennia Poriadku obliku pozhezh ta yikh naslidkiv. [On Approval of the Procedure for Recording Fires and Their Consequences]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26 hrudnia 2003 r. N 2030. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2030-2003-%D0%BF#Text> (accessed November 02, 2024).

7. Polozhennia pro inventaryzatsiiu aktyviv ta zoboviazan, zatverdzhene nakazom Minfinu vid 02.09.2014

№ 879 [Regulations on the Inventory of Assets and Liabilities]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (accessed November 02, 2024).

8. Rosiia zaplatyt. Proiekt zi zboru, otsinky y analizu informatsii pro materialni vtraty Ukrainy vid viiny z Rosiieiu [Russia Will Pay. A Project for Collecting, Assessing, and Analyzing Information on Ukraine's Material Losses from the War with Russia]. Available at: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/> (accessed November 04, 2024).

9. Podaty zaiavu do Reiestru zbytkiv dlia Ukrainy teper mozna cherez veb-portal «Diia» [You can now submit a claim to the Register of Losses for Ukraine through the Diia web portal]. Available at: <https://rd4u.coe.int/uk/-/submission-of-claims-to-the-register-of-damage-for-ukraine-now-possible-via-the-diia-web-portal> (accessed November 02, 2024).

10. Znyshchennia posiviv cherez viinu. Niuansy opodatkovannia ta oblik spysannia [Destruction of Crops Due to War: Taxation Nuances and Accounting for Write-offs.]. Available at: <https://sys2biz.com.ua/news/znyshcheno-posivy-cherez-vijnu-nyuansy-opodatkovannya-ta-oblik-spysannya/> (accessed November 01, 2024).

11. Proekt Zakonu pro kompensatsiiu za poshkodzhennia ta znyshchennia avtomobilnykh transportnykh zasobiv vnaslidok boiovykh dii, terorystychnykh aktiv, dyversii, sprychynenykh viiskovoioiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy № 11147 [Draft Law on Compensation for Damage to and Destruction of Motor Vehicles as a Result of Hostilities, Terrorist Acts, Sabotage, Caused by the Military Aggression of the Russian Federation Against Ukraine № 11147]. Available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43943> (accessed November 03, 2024).